

II. Č I N

=====

(Pozornica: Na desno Petrov stan sa strihom i vrati , na livo stan susjede Jule, takaj s jednimi vrati i strihom. U sredini skupni dvor. Na dvoru na Petrovu stran stol s klupom i stolci. Dvor je s odzad zaprt ogradom ili plotom. Kroz Ogradu se ide na vraca najzad, kade je viditi vrt s gospodarskim stanjem Petra. Za plotom na obadvi strani prolaz van).

1. prizor

Marta, Jula

Marta: (sidi na klupi za stolom i tribi pažuljak).

Jula: (Stupi iz svojega stana s kuhačom u ruki). Ča j' to, Marta? Ti stoprv trbiš pažon za objed?

Marta: Da, danas sam malo kašnje došla domom. Oni su još vani ostali, dokle posiju lapat. Ter ćemo danas mrvu kašnje objedvat.

Jula: No ja sam im se nešto prije ukrala, a da bih im bila jako potribna vani. Ar smo i mi nek trimi na djelo. Sad nek friško skuhat pak korbicu s objedom na hrbat i opet van na polje, na krumpljine. Kadakoč mi bome ide prik žnore ovo simo-tamo bižanje i utipanje med stanom i poljem. Človik ni uz najbolju volju ne dospiva svenek na sve. Onda sam koč i gorka ter si mislim: mi paorske žene smo najveće rabotnice na svitu.

Marta: Ča ćeš, Jula! Tako je uvijek bilo va seljačkom stanu, tako će i ostat. Za toliko laglje će nam bit na drugom svitu. Nadijamo se!

Jula: E, ča j' preveć ko j' preveć. Mer ne svenek, ali skoro svenek, čez cijelo ljeto. Znaš, hižu, vežu, štalu, to sve oskrbit, na muže gledat, da nam ne pohadjaju cunjavi i pokinuti med ljudi, a onda još i na lapti svoj dio upravit, to svejedno razdere žensku poš prije dobe. Zato i zgleda mnoga od nas, ka je jur prik pedeset, sva zlamana i prez zubi kot stara vlačuga. A poglej si nek te Bečanke, kad nam dojdu na gosti. Kako cvatu, kako su mladikaste! Nijednoj ne ćeš pogodit, s koliko križići joj se pišu ljeta.

Marta: I meni dojdu kadakoč takove sumlje. Ali onda si pomislim na svoju majku, - Bog im đaj pokoj! I oni su imali polja, koliko i mi, a zvana toga su rodili i odgojili osmero dice. Pak su još doživili svoju osamdesetu i nazadnje su se još morali svakidan Bogu molit, da je k sebi zame. Ne da im se je djelo zamirilo, ili da su bili bolosni, nek ov svit im se već nij vidio.

Jula: No mer ću i ja strpljeno nosit, ča mi je Bog naložio. ča morem

drugo? Ali mojoj duci ću olakšat ov zemaljski purgatorium. Svoje divojke sam obadvi poslala na službu, va varoš. Onda načinju svoje ure, djelaju jedno, a ne petero i desetero kot i mi, pak su frajle. Pravoda dičak mora doma ostat. Ali da mi je ih Bog dao dvanajstero, ja bih bila sve krajdala. Jednoga za mesara, drugoga za peka ili moljara, tretoga za lodnara, četvrtoga za lokotara, petoga za zidara, i tako dalje. Ki-ta bi bio mogao nastat i učitelj ili farnik. I tim ne ide jus čemerno na svitu. Kako-tako bih i te škole bila zmogla.

Marta: E, pusti to, Jula. I tim takovim ne letu pečeni golubi va zube. Svaki se mora borit i molit za kruh naš svakidanji.

Jula: Ali ne tako kot mi paori. Zato neka ništ žalit, ča ti je sin prošao va varoš. On sigurno ne će danas pažon nagusti, zutra na oc-ti, a prikzutra va supi, i tako dalje, kot ga vi doma.

Marta: No mer i ne obiljuje, kot si ti i mnogi drugi mislite. Istina, da ne gladi. Ali ako mu ja ne bih pomuče slala, da mi muž ne zna, ne bi on jako vidio friških jaj, ni dobre paorske slanine, ni ukadjenoga.

Jula: Mer se i ne muči kot mi ovde na polji. Sidi mirno za stolom ter piše. Pravoda se človik i pri tom utruđi, ali nek va glavi. A naš jedan si navečer ne ćuti ni ruk, ni nog, a i glava mu je teška kot panj.

Marta: Ako ću pravo reć, Jula, mer ja nizam već jako proti tomu, da ostane onde, kade je. Jur sam se nekako podala va to. I kadakoč, kad ovako u jeseni ripu znimljemo, a bura nam fućka čez pratež, da drhćeš po cijelom tijelu, onda sa mislim: Hvala Bogu, moj Ludvik sada sidi va zakurenoj hiži. Kako mu je ugodno, teplo. Neka je bar njemu lipo na vom tužnom svitu.

Jula: No vidiš, mer to ja uvijek govorim. A tvoj muž? Je on još svenek tako tvrd proti njemu?

Marta: Ne znam, ar se nikad ne pominamo za njega. On, kot da ga je zbrisao iz svoje pameti.

Jula: Tvrd človik, nemilosrdan otac!

Marta: Neka ga krivo. Ja znam, da i on puno misli na njega, i trpi zbog njega. Ali nek u sebi, ovde unutri..... Jedno i mene stalno gnjavi: je li se ne će pokvarit, je li ne će va vjeri oslabit... Ar znaš, kako je na varošu. Koliko pogibeli, koliko zmajev ziva od svih strani na mladoga človika.

Jula: E, ča se bojiš! Nismo i mi bile jednoč na varošu, ono kad smo služile. Pak se nismo znevjerile, ni pokvarile. I onde je dost vrlih i dobrih ljudi, i pobožnih. Da, i pobožnih. Moji gospodarovi na

peldu ne bi bili nijednu nedilju izostali od svoje rane maše. A na me su pazili kot na svoju vlašću kćer.

Marta: Da, ali ulica! Varoška ulica, Jula, ona je najveća pogibel za dicu. Ar onde nigdo ne pazi na nje. Pak te svakaričke zabave.

Jula: A ča je kod nas na selu sada čuda drugačije? Pokle su ove kine i radiji, motori i drugi vrazi, človik si ne dospiva gledat na svoje dite, da mu se kade ne ubije ili duša ne skvari. E, ja se na tvojem mjestu ništ ne bih bojala za Ludvika.

2. prizor

Bivše, Petar, Marica

Petar: (dojde od odzađ) No, zgotovili smo, mat, još prije neg smo mislili. Čemo vrijeđa jist?

Marta: Ne. Još zdavno ne. Stoprv sam ovo pažon otrabila.

Petar: No zato j' ništ. Mer je još dost posla po stanu i štali. Ste se malo zapominkale, bud, ovo s Julom?

Jula: Da, opet sam joj malo naravnala glavu, kad ju tako viša, zbog Ludvika. - Ali sada i ja idem, ar mi moradu bit krumpljini jur zdavno kuhani. (projde u stan).

Petar: Ča j' rekla Jula? Opet ste toga zgubljenoga spomenjivale? Kako dugo ćeš još žalovat za njim?

Marta: Ne žalujem već za njim, ali mislim na njega, kot i svaka mat misli na svoje dite. I ti bi mu bio morao jur zdavno oprostit, kad se držiš za tako dobroga kršćana.... Vidiš, i Vide Fabin je jur otvorio vrata svojemu Štefacu, a da mu se je bio mrazno zagrozio, da će ga na vila hitit van, ako mu koč va stan dojde.

Petar: Ne srdim se jam njega, ča je mene uvrijedio, nego ča je zavgao stan, svoj rodjeni stan i svoje jerbinstvo.

Marta: Znam, znam. Mer i mene je to dugo trapilo. Ali ko si otac, moroš i nato mislit, da si je s tim zlakotio svoj žitak. Ar zač se mučimo za svoju dicu, ako ne zato, da im bude lipše i laglje?

Petar: Haha! Da, njim lipše i laglje, a nam teže, od ljeta do ljeta sve teže. Ka kršćanska duša ti je tako skrovno razvezala četvrtu božju zapovid? Bud, Jula! Pravoda, ona ne bi marila, kad bi joj se sin na auto Mercedesu vozio van na lapat, a ona s njim. Pak kad bi ta Mercedes i orao i sijao i kosio i mlatio. Poznam ja Julu! Čuvaj se ih, tih modernih materov!

Marica: (dojde iz stana i kad vidi roditelje u razgovoru) Majka, dajte ta pažon, ću ga vrć na oganj.

Marta: Da, nu! Ću i ja vrijeđ dojt na vežu.

Marica: (pograbi pažuljak s stola u zdjelu i projde nutar).

Marta: Ti veliš, da je naš Ludvik zavrgao stan i ne misli već na nas. Pak koliko misli! Jur nam je čudakrat pisao, pak jako srdačno pisao. Ali kadgod sam ti ja kanila ča zazinut za njega, ti si me uvijek zavrnuo. Zato ti nisam preštala nijednoga pisma. Ali ovo zadnje, ovo moraš čut. Jur je pred osmimi dani došlo. Ovde je imam va nadra.

Petar: Pak još i va nadra! Čuvaš je kot kakov cesarski kinč. No ne marim. Danas sam ravno dobre volje. Da tako čujem, ča nam piše ta otpadnik.

Marta: Ter češ je zaistinu posluhnut?

Petar: Rekla si mi, da budem dobar kršćan. Pak sada sam jus va volji. Navečer, kad sam se nadjelao do vrata, znamda već ne ću bit. Počni tako va ime božje.

Marta: (zname si pismo iz bluza i kani čitat). Onda posluhni!

Marica: (dojde sramežljivo nutar) Smim je i ja posluhnut, to pismo?

Petar: Neka mi se pretvarat! Ča je još nisi štala?

Marica: A je. Ali kad je tako lipo, ja bih je još jednoš radu čula.

Marta: (čita, svi sidu oko stola). "Dragoljubljeni roditelji, stariotac i sestra! Pozdravljam vas od srca. Nadijam se, da ste mi svi zdravi, kot sam i ja. Sad su vam opet potribne zdrave i kripne ruke, kad je došlo jesensko djelo, sijanje, a onda nutarspravljanje brgunde i ri-pe i još puno toga."

Petar: Gle, gle, kako on to još dobro zna! Lako njemu nato mislit, kad sidi uz pisaći stroj ter se igra na njem.

Marta: (čita dalje) "Bud, se čudite, da vam ovo spominjam. Otac hte reć: Lako njemu, kad sidi uz pisaći stroj ter se igra na njem...."

Petar: Ejha! Ta bojse štije moje misli! Vrlo se j' razvio u pameti.

Marta: (čita) "Da, dragi otac, ja puno mislim na dom. Osebužno sada pri sitvi mi mnogokrat gluši va ušima, ča mi je Marica bila jednoč rekla. Pred očima ste mi, kako sijete s Maricom..... I moj stol, na kom pišen, kot da je lapat, naš lapat na Krči, tako duši po ~~novrani~~ brazda..... A gavrani liću i grakću za vami i oko vas."

Petar: Lipo, lipo, ali je li je i iskreno?

Marta: "Ali sada još nešto drugo. Moja gospodarica, gospa Schiffer - mer sam vam jur pisao za nju - si jako želji, da bi vas jednoč vidila, vas i naš stan. I danas me je opet prosila zato, ter joj se već ne morem zgovorit. Zato sam joj obećao, da ću ju jedamput doli-doprimit, jednoč na subotu, i ćemo ostat prik nedilje. Tako vas ne ćemo jako zabavit va poslu. Ali pravoda nek onda, ako vam je pravo. Ufam se, da me otac ne hte zignat iz stana, kad dojdem s svojom gospodaricom, kod ke si zaslužavam svoj kruh, i ka uvijek tako baraće s manom kot da sam kotrig fanilije."

Petar: Lip junak, ki se shranja za žensku halju!

Marta: Posluhni nek dalje! (čita) "Mer sada je jur prošlo prik dvih ljet, ča sam ostavio stan. A va tolikom vrimenu se i najveća srda razajde. (Značajno pogleda na muža. Dalje štije.) Svejedno, prije nego opet prestupim vaš prag, ja vas jako srdačno za oprošćenje prosim, ča sam vam onda zadao takovu tugu."

Petar: No, ovo mi jur nešto bolje gluši. Ali još ću si premislit, ča ću mu odgovorit. A kada kanu dojt?

Marta: (čita) "Mojoj gospodarici bi bilo najpriličnije, kad bi mogli još u misecu septembru k vam."

Petar: No onda to već nij daleko. Još nek par dan pak je Miholja.

Marica: A danas je subota! Ako danas dojdu, majka?

Marta: Onda ćemo je prijet kot se dostoji, bud otac?

Petar: Gospodaricu da! Ali kako ću njega pogledat, to još sam ne znam.

Marica: Čaće, budite mu milostivni! Čujte, kako ponizno završuje svoje pismo. (namigne materi.)

Marta: (čita) "Srce mi drhće od straha i veselja, kad pomislim na tu uru, kad ću opet smit koraknut na ljesu očinskoga stana. Ali se zaufano nadijam, da ćete me primit kot svoga pravoga sina, ki nikad nij prestao ljubiti vas i moliti za vas. Ludvik."

Petar: Hm. No neka bude va ime božje. Neka tako dojde. Morebit, ako se nasrče domaćega zraka, da mu opet druge misli dojdu.

Marta: (Tare si oči od ganuća).

Marica: (srdačno, veselo) Hvalim vam, otac! Ako vi Ludvika lipo pogledate, onda ću se i ja znat opet od srca radosno nasmijat, kot se u ovi zadnji ljeti već nisam znala.

Petar: (krotko-nježno) Da, kćerka, budi nek uvijek vedra i vesela. Ar kad i tebe ne bih imao, onda ne znam ča bih.

Marica: (sva uzrujana) Ali kako će bit, ako jur danas dojdu?

Petar: Zato ti danas ostani doma, da spraviš stan. A kad je ionako subota, more i mat prije dojt s polja. Nek glejte, da sada vrijed skuhate pak hitro na posao, da se danas još ča udjela! (otide najzad k škadnju).

Marta: (u hižu).

3. prizor

Marica, stariotac, Karol

Stariotac: (dojde s klinici od letvic, s kih će rizljat zupce na grablje ili ča drugo. Fajfa mu u zubi).

Marica: Stariotac, ste jur čuli? Ludvik će domom dojt!

Stariotac: Mer to vam uvijek govorim, ali vi ne vjerujete. N. k šmrca-te ter suzite za njim, kot da se je jur zatopio Beči va Dunaji.

Marica: Da, on će nas dojt nek poiskat, s svojom gospodaricom iz Beča. Pak će opet najzad.

Stariotac: No ćemo der vidit.

Marica: (živahno). Da, nek pominajte se s njim! Morebit, da onda ostane. (projde u hižu).

Stariotac: (počne zupce rizljat) Neka nek dojde ta dičak. Pak ću mu ča povidat.... Nočas mi se j' opet sanjalo za njega..... Mora mi se, kad mi je stalno va glavi. Osebužno kad idem va goru.... Onda mi nigdar nij dao mira, kad je bio još manji. Uvijek je cezljao za manom. A meni je bilo pravo, kad sam ga imao uza me. Onda mi se j' djelo i jilo bolje račilo va vinogradu.

(Vani je zabrundao motor i zustao.)

Karol: (dojde nutar u opravi motorista. Na glavi mu kapa, ke sveski mu visu po ušesi doli. Izgleda kot "vražić". Otpre vraca na ogradi, najper dojde i postavi se pred staroga oca). Dobar večer, tetac Mrtin!

Stariotac: (jako presenečeno gleda u njega. Kot da se ga je prestrašio, još i fajfu si zname iz zub. Malo se najzad porukne i napola nastavi na stolcu.) Gdo si? . . . Odakle si? . . . Ti - - ti - -!

Karol: Ča me ne poznate? Mer ste me jur sigurno vidili koč.

Stariotac: Ja tebe? Još nikada! (nakraj) Potari ga sveti križ. . . . (glasno) Reci, si Belzebub, ili si Lucifer? Si došao iz pakla, ili iz pretpakla?

Karol: (smijuć) Ne. To bi mi bilo predaleko. Samo iz susjedskoga sela sam se simo dovezao.

Stariotac: Na čem? Na ognjeni koli? Ili si dojahao na metli?

Karol: Na motoru, tetac Mrtin! Na motoru!

Stariotac: Ter si človik?

Karol: Človik, kot i vi. Iz mesa i krvi.

Stariotac: I krščan?

Karol: Da ča! Katoličanski krščan.

Stariotac: To more svaki reć. Se znaš prekrižit? I očenaš zmolit?

Karol: Kako ne! Ču počet? (Digne desnu ruku, da će se prekrižit).

Stariotac: Ostavi. Ču ti vjerovat, kad po našu govoriš. A sad mi povi, zač si došao? Ča ćeš?

Karol: S vašom Maricom bih se rado ča pominao. Kade je?

Stariotac: A sad će bit gvišno na podu, kade za dimnjakom. (rolom)

Karol: Zač na podu?

Stariotac: Kad se j' sigurno prestrašila, kad si simo dobrundao na tom vražjem mašinu. Ter se j' shranila.

Karol: Hehe! Kako će se prestrašit, kad je jur parput sidila na ovom mojem, kako vi velite, vražjem mašinu.

Stariotac: (začudjeno) Naša Marica?

Karol: Da, ona. Kad smo se na Trojstvo na kiritof vozili. I još koč.

Stariotac: Neka valjat. Naša Marica se ne će sjest s ovakovim vražićem na jedna kola.

Karol: Pak još i kako rado, stariotac! A sad si pogledajte ovoga vražića pak ćete mi znamda vjerovat. (Zname si kapu doli i drži u ruki.)

Stariotac: No sad si mrvu spodobniji človiku.

Karol: Bud ćete mi Maricu mrvu vanzvat? Nek na par riči.

Stariotac: To ne ću. Ona ima sada posla nutri.

Karol: (moleći) Nek na jednu rič, tetac Mrtin! Lipo vas prosim! (Zname iz žepa jednu cigaru i nudi mu). Glete, ča sam vam donesao!

Stariotac: Ja ne kurim cigari. To j' ča za gospodju. Ali zato ću si gazet. Če bit dobar, kad školnik opet koč k nam dojdu. Ali Marice ti ne ću zvat, dokle mi ne poviš: Znaš orat, sijat, kosit? Znaš brgunđu okapat, krumpljine nagrnjevat?

Karol: Kako ne bih znao. Mer sam i ja iz sela. Iz Vinodola sam, Mihe Perkinoga sin.

Stariotac: Ča veliš? Sin Mihe Perkinovoga? Toga poštenjaka? Pak Miho da svojemu sinu va ovakovoj vražjoj koži pohajat i na tom mašinu se vozit? No, kad nek dojdem do njega!

Karol: Ali tetac Mrtin, mer to nij grih.

Stariotac: Bojse da nij grih, kad se i naš kapelan tako vozu. Ali naša Marica, ona je paorska divičica ter se ne smi. . .

4. prizor

Marica, Karol, stariotac

Marica: (dojde iz hiže) Ča ne smim, stariotac? (zaobličiči Karola) O je! Ti si ovde? Sad sam se skoro prestrašila! (ostane kod vrat)

Stariotac: Ter tako je to! Vi se zaistinu poznate! Onda nij lagao ov na motori.

Marica: Da, stariotac, poznamo se. No stoprv smo se dvakrat ili trikrat vidili. Ali nekate nutri ništ povidat! Bud ne ćete?

Stariotac: Ako putem zabim, onda ne ću. (Pogleda si Karola od pete do glave. Nakraj.) Ako su se stoprv dvakrat ili trikrat vidili, onda se još ne ću ništ pačat va ov posao. (glasno) No ja idem, da te grablje popravim. (Pobere klince i projde najzad u dvor).

Marica: (Dojde najper ter se pozdravi s Karolom. Pak se naslonjeni na ogradu pominaju).

Karol: Kade si bila u nedilju? Zaman sam te iskao po vašoj placi goru - doli!

Marica: Bila sam va bolnici bratića pogledat. Spao je iz škala i sad

leži onde s potrptom rukom.

Karol: (miljahno) Kada ćemo se opet vidit, Marica?

Marica: (sramežljivo) Ne znam.

Karol: Neka se tako nujno držat. Si koč mislila na mene?

Marica: (Upre oči doli, onda pogleda dičaka). Ćemo se za ĉa drugo.

Karol: Dobro. Ćemo se za drugo. Ste jur spravili kukoricu nutar?

Marica: Još ne. Stoprv tamo za dva - tri tajedne.

Karol: Onda ĉu i ja dojt k vam ĉihat. (fužit)

Marica: (protestira živahno). No, to bi bilo ĉa! Bi te ljudi pogledali! S drugoga sela dojt ĉihat! Da se nimaš poufat!

Karol: Onda tako moram ĉekat na Jandrinju....

Marica: (popustljivo) Ne, još ĉe bit prije Demetrova. (Da mu ruku i riva ga van.) Ali sad poj, ar moradu naša mat svaku dob dojt.

Karol: No ovput si me friško otpravila! - - Ter zaistinu moram jur projt?

Marica: Da, nek friže! Pak da još nimaš k nam dohadjat, dokle se ja nis' uredila s materom.

Karol: Onda tako s Bogom! I do vidjenja!

Marica: Do vidjenja, Karol! Na Demetrovu!

Karol: (Još ju nježno pogleda i nasmiši joj se; pak se da na livo ĉez ogradu van. Kašnje vani zabrunđa motor).

Marica: (Gleda za njim, potom stupi k stolu i parput pošebkne rukom po njem.)

5. prizor

Marica, Marta

Marta: (nutar stupi)

Marica: (malo se preseneti, ali pak živo veli) Ste jur došli s lapta, majka?

Marta: Da, spravili smo. Otac je još ostao s konji. - Ali ĉa j' to bilo za dičaka ovde?

Marica: (pretvara se) Kade?

Marta: No kod nas. Ćula sam ga odbrundat.

Marica: (smučeno) Nek ta Karol Perkin.

Marta: On mehanikar iz Vinodola?

Marica: Da, majka.

Marta: (prestrašeno) Pak ĉa je ovde? Zaĉ je došao simo?

Marica: (obisi glavu, muči)

Marta: (odluĉnije) No ĉeš mi povidat veljek!

Marica: (tiho) Ća vi ništ ne znate?

Marta: Ća bih morala znat?

Marica: Da se jur od lani poznamo.

Marta: Znam i ne znam. Radje bih ne znala neg znala.

Marica: Zač, majka?

Marta: Još pitaš? Ča ne znaš, da te redimo za paora, a ne za ovakovoga kakovoga "biži za manom, ako imaš dobre noge."

Marica: Mer i on zna na polju djelati.

Marta: Zna, ali ne će. Njemu se bolje vidi pod lopom-djelaonicom va hladi sidit ter škulje vrtat.

Marica: Kad bi nato došlo, i on bi s nami djelao. Pak mer još nij moj.

Marta: No nek glej i pazi se, divičica. Ar ako tvoj otac ča upti, onda će te ubit. To bi mu još falilo, da se ti s kakovim mehanikarom svěžeš. Glavu će ti odsić na hižnom pragu . . .

Marica: A vi, majka? Ča bi vi?

Marta: Ča ja morem protiv ocu i njegove šege? Pak da ti istinski velim, i meni ne bi bilo pravo sada, kad nas je Ludvik ostavio.

Marica: (zdahne) Teško je danas divojki na svitu!

Marta: Seljačka divojka neka se drži svojega reda. Neka ne zagleduje za kožnimi (monturi) špenzari.

6. prizor

Bivše, Ludvik, Schifferka

Ludvik: (dojde sa Schifferkom s liva od izvan, otpre vraca na ogradi, jako srdačno) Zdravi bili, majka! Zdravo, Marica! (Kufrić položi na stol i biži radosnim licem k njim, objami majku i sestru). Nekate me, prosim, ča smo vas ovako presenetili! Ovo vam predstavljam moju gospodaricu, gospu Schiffer.

Schifferka: (Opravna u elegantnu putničku pratež. Oko 35 ljet stara, vesele čudi varošćanka, živa i zgovorna; govori mrvu nimškim akcentom. Stupi najper nasmijana i pozdravi se sa ženami) Grüss Gott, gospodarica! I vam frajlica! (Pogradi Maricu po licu)

Marta: Bog vas je donesao! Lipo od vas, ča ste nas jednoč pohodili. Prosim sjedite! Tamo za stol. (Obrne se sinu i postavi ga preda se). A ti Ludvik, ko der kakov si? . . . Mer se nisi jako preminio . . . Nek kot da si mi malo blediji . . . Fali ti naše žarko sunce . . . Ali ste nam naglo došli! No zato j' ništ. Nek ča ću sada friško donest?

Schifferka: Nekate si načinjat preveć skrbi s nami, Hausmutter. Znamo mi, da na seoski ploti ne rastu kobasice, ke nek hitro potrgaju, kad gosti dojdu u stan. Zato smo ih mi donesli sobom, i još ča drugoga. Ovo: eine volle Tasche! (Kaže na obiljnu kesu, ku je prije vrgla na stol.)

Marta: Ali prosim, gospa, to ne čete vi nas gostiti!

Schifferka: Budite prez brige. U mojem gšeftu je ovoga svega na vagonu. Pak zač vam ne bi malo pomogli iz neprilike, kad smo vam tako ganz unverhofft spali na vrata mutar.

Marta: Ali ja zato svejedno sada veljek idem u vežu. Nek tebe da još jednoč pogledam, sinko! Kako željno sam si željila, da te opet vidim. Ali zbog oca se nisam segurala putovat k tebi. No, da si nek došao. A ti, si ča mislio na majku?

Ludvik: (se nasmiši i kani odgovorit.)

Marta: Muči, mer znam da si. Štala sam tvoja pisma i veselila sam im se jako. Ja sam je svenek prva preštala, a onda Marica.

Ludvik: A otac?

Marta: Mer znaš njega. On ako štije, onda si najradje prešte novine. Pak spočetka je bio i mrvu ljut na te.

Ludvik: A sada?

Marta: Sad je jur bolje. Ne triba ti se ga bojat. - Ali sad zaistinu idem. Oprostite mi, gospa! - Marica, ostani dosle ti s njimi, dokle pošaljem oca. (Projde nutar).

Schifferka: (Marici) Vi ste also ta dobra mala sestrice našega Ludvika, Fräulein Marica?

Marica: (sramežljivo) Prosim, gospa, nekate mi govorit Fräulein. Reci-te mi nek Marica.

Schifferka: Jako rado, ako mi dopustite. Vi ni ne znate, kako ste mi dragi. Ludvik mi je puno lipoga povidao za vas.

Marica: (ljubezno pogleda Ludvika).

Schifferka: Pak kako vam se vidi ovde doma? Bud, uvijek posla prik glave? Ne čete i vi koč dojt k nam gori?

Marica: Jur sam bila dvakrat čez zimu. Ali sad moram doma ostat, kad nam je Ludvik ušao.

Ludvik: (zame Maricu nježno za ramen) Pak si se jako srdila na me?

Marica: Ti dobro znaš, da se zato nikad nisam zaspravlje srdila na te. Ali dugo mi je prez tebe. I još se uvijek nisam ubiknula ovako sama s roditelji. Ne znam se s nikim onako pravo raspominat.

Schifferka: (šaljivo) Sehr wahr! Piple se s pipletom razumi najbolje.

Marica: Ste jako trudni, Ludvik?

Ludvik: Zač pitaš?

Marica: Ako niste, onda sam mislila, da ću, kad dojdete, pozvat i ku moju družicu. Pak da bude tebi i gospi lipše kod nas, ćemo se na večer malo zabavljat. Hoćete, gospa, da si i pjevamo.

Schifferka: Oh, das wird entzückend sein, Kinder! Ja strašno ljubim vaše jačke. Neke si i ja znam.

Marica: Onda ću im pojt veljek javit, neka se spravu k nam po vičeri.

A sad moram pojt oca zminit kod blaga. Neka oni dojdū nutar. (Zame kufar i gospinu kesu nutar). Do vidjenja!

Schifferka: Do vidjenja! - - (ogleda se naokolo). Alle Achtung! Imate lip i uredan stan. Pak vrlu i još mladu majku, i jednu sehr herzig sestru. Sad bih nek još oca rado upoznala. Se ga jako bojite?

Ludvik: Nij mi svejedno u koži.

Schifferka: Nekate se ništ bojat. Ću vam ja bit Fürsprecherin. - A či-ja je ova hiža ovde prik?

Ludvik: To su naši priknji. Tako im velimo. Po nimšku Halbwirti. Neka-da je ovo bio jedan stan. Kad su se pak jednoč brati bili razdilili, onda si je jedan uzidao ovo prik stan. Tomu mora bit jur da i prik sto ljet, ar si već ni ne držimo rodbinstva. Toga je još već po na-ši seli.

Schifferka: Interessant! Pak se ovako ljudi s skupnim dvorom ne sva-djaju med sobom? Recimo žene, zbog kokoš?

Ludvik: (smije se) To je potom kot su ljudi. Jedni živu mirno skupa kot janjci, drugde se opet draplju kot vuki. Kako i kod nas u Beču, kad se na primjer žene skupaskvaču kod bazene.

7. prizor

Bivši, Petar

Petar: (lipše spravan, u čistoj košulji i novim fertukom, ozbiljan ali uljudan. Prije se hoteć sa Schifferkom pozdravi) Dobar večer, gospa! Ja sam otac Ludvika. Kako ste putovali?

Schifferka: (daje mu ruku) Dobar večer, Herr Marković! Veselim se va-šemu zdravlju. I lipa hvala für die freundliche Aufnahme! - A kad pitate, kako smo putovali: Wunderbar! Ludvik je jur pravi majster u šofiranju, a i vaše cestepostaju sve bolje. Tako se nismo nijednoč va grabu. I nut zato vam ovo predajem vašega sina cijeloga.

Petar: (ide k sinu i da mu ruku, ravnodušno) Zdrav bio! (Schifferki) Vidim, gospa, da je cio, na ruka i na noga. No je li mu je i va gla-vi zacililo, to ćemo stoprv pak vidit. Prosim, sedte se.

Schifferka: O nekate ga, Herr Marković! Ar ča se tiče njegove glave, ta mu je na mjestu. Pak kao na mjestu. Der beste Kopf in meinem Ge-schäft! Ja bih se jur teško prez njega. I škoda bi bilo za ovakove talente, kad bi se na selu zakopali.

Petar: (smišeći se, uljudno) Bud, s ovim nekanite reć, da su za selo i tojki dobri?

Schifferka: Gott bewahr! Ali na varošu imadu nadareni ljudi svejedno već mogućnosti, da se dignu na više.

Petar: Te višine, gospa, to su katkada nek zlati gradi, kot oni u po-
vidajka, ki se na jedan mig čarobnjaka prosjedu i skrsnu. Ali mi
seljaki stojimo i djelamo na tvrdoj zemlji, ka nam ne proteče tako
naglo ispod nog.

Pave: (pokaže se na vrati njevoga stana). Zdravo, Ludvik! Si nas došao
pogledat?

Ludvik: Servus, Pave! (Ide k njemu pak se potiho pominaju.)

Schifferka: Pravo imate, Herr Marković. Zato moramo i mi na čvrstom
fundamentu gradit, i lipo redom metat ciglu na ciglu. Kot su htili
naš otac reć: Zrno na zrno pogača, cigla na ciglu palača. A japno,
ko cigle skupadrži, to je trgovačko poštenje.... Vidite, moj pokoj-
ni stariotac Ledenić su bili takaj človik iz sela, iz Cesaric. Po-
čeli su s jaji i jabukami. Hvala njevoj marljivosti i solidnomu
gospodarenju, njev sin, to je moj otac, su jur mogli veću trgovinu
otpriti u Meidlingu. A kad su umrli, ostavili su meni kot najstarjoj
kćeri, ar sina nij bilo, jur veliko poduzeće. Ja jur imam dobre ve-
ze i s velikimi firmami u vanjski država. Pravoda, velik udarac je
bio za me, kad mi je muž još mlad preminuo, i ja sam ostala udovi-
ca. Ali kot su me otac dobro iškolili i brižno me zapeljali u viso-
ku trgovinu, ja danas jur čvrsto stojim na noga. A vaš Ludvik mi je,
kot Buchhalter, desna ruka.

Petar: Vi ste zadovoljni s njim?

Schifferka: Im höchsten Grad! I budite mirni zbog njega. Ja gledam na
njega kot na svoga rodjaka. - Pak mi ljudi, s korenom iz sela, mo-
ramo skupadržat, i u velikom stranom svita. - Ali mer si i on za-
služi svoje pineze. Djela kot rob, ako triba dan i noć.

Petar: To rado čujem, gospa. I hvala vam na vašoj skrbljivosti. Prem-
da vam ga nerad prepušćam, ar mi je sin jedinac.

Ludvik: (dojde najzad ter se posadi za stol).

Schifferka: Ich weiss, ich weiss, Herr Marković. Ludvik mi se je jed-
noč temeljito spovidao. Tako poznam vaše okolnosti. I ja ne znam,
kako dugo ću ga moć zadržat. Ar katkada se ipak javi va njem se-
ljačko dite. Kad se vozimo, večkrat zustavi kola i gleda koga člo-
vika, kako ore, i počne se razgovarat s njim. I onda, kot da mu je
laglje. Veljek nastane življiji, veseliji.

Petar: (značajno pogleda sina) Neka djela po svojoj volji. I išće svo-
ju sriću, kade misli da će ju najt. (odlučno) Ja ga nisam poslao i
ja ga ne ću najzad zvat!

8. prizor

Bivši, Marta, Julia, Pave

Marta: (pojavi se na vrati hiže) Prosim vas, gospa, otac i Ludvik,

hodte nutar. Večera je gotova.

Petar: No onda ne štentajmo! Izvolite, gospa! (Pusti Schifferku najper).

Schifferka, Petar, Ludvik: (projdu nutar).

Jula i Pave: (Na vrati svoga stana gledaju, kako idu oni tri nutar).

Jula: Ča j' to za frajlu, Pave?

Pave: To je gospodarica Ludvika iz Beča.

Jula: Fajna gospa. Izgleda, da je i bogata.

Pave: Pak kako bogata! Trgovkinja na veliko. I udovica. Ludvik veli, da joj pet teretnih autov stalno biži po cesta.

Jula: Pet autov! Ljudi božji! Pave, to bi bilo ča za te!

Pave: Kako?

Jula: No mogao bi nastat kod nje šofer. Mer znaš šofirat, još od boja.

Pave: A vi doma?

Jula: E, mi bi se s ocem kako-tako. A kad si jednoč šofer, mogao bi nastat danas-zutra i ča drugo i ča već! Ar kot si rekao, ona je udovica.

Pave: No pak?

Jula: No pak nek glej, da se kako spoznaš s njom.

Pave: Da, Ludvik mi je tolič rekao, neka . dojdem navečer i ja k njim.

Da mrvu razveselimo tu Bečanku. Zato sam se i mrvu lipše spravio.

Jula: (Živo) Onda nek poj meda nje. I glej, da joj se omiliš, toj gospi.

Tancaj s njom, šali se; budi fajan i okretan.....

Pave: (smije se) Majka, majka, nač vi nek opet mislite!

Jula: Na tvoju sriću, ti dičak zjalavi! (projde nutar).

9. prizor

Pave, Tilda, Gita, Cila

Tilda, Gita, Cila: (Dojdu od izvan).

Pave: No gle! Jur ste ovde? Naglo ste se navičerale danas! Pak kako ste se iscifrale!

Tilda: Kako ne, kad smo na veselje pozvane.

Gita: Moramo se po bečansku, kad ćemo bit s Bečani skupa. I ti si pozvan!

Pave: Da ča, ako vam nis' prečemeran.

Cila: (Drži se ozbiljno, zamišljeno, ne govori ništa).

Gita: No gle! Sad bi nam bio prečemeran, a drži se za prvoga ditića i najboljega tancoša.

Tilda: Da, danas moreš zvručat tu bečansku gospu s tvojimi foksi i vugi - bugijom.

Pave: Zač ne, ako se bude dala.

Tilda: Ali i jačit ćemo si. Marica nas je zato pozvala simo. Ti nam smiš kontrat.

Pave: Hoću, hoću, drage divojčice, ako tetac Piere me bude šparali s vinom.

10. prizor

Bivši, Schifferka, Marica, Petar, Ludvik

Marica, Schifferka, Ludvik: (Dojdu van. Marica i Ludvik donesu par stolac sobom.)

Marica: Ovo su moje družice, gospa. A to je naš priknji, Pave.

Schifferka: (Pozdravi se s divojkama i Pavom). Dobar večer, lipotice!

Ah, das wird eine herrliche Unterhaltung!

Ludvik: (Takaj se pozdravi s divojkama. Cilu duglje drži za ruku i gleda joj ljubezno u oči).

Marica: A sad sedte, ki kamo. Mer je dost mjesta.

Svi: (umjestu se. Pave međ divojke, Ludvik uz Schifferku).

Petar: (Dojde s bocom vina i stakaoci pak počne natakat). Tako stoji u Svetom Pismu, da kad je zgubljeni sin najzad došao, onda su jili, pili i veselili se. No naš sin još nij tako daleko. Još se nij povrnuo k ocu. Još ga drži tudji svit..... (digne kupicu) Svejedno, neka živu naši gosti iz varoša, oni obadva, a vi s njimi skupa! (Tukne si sa Schifferkom).

Svi: (piju, divojke nek po žrkalj). Živili, živili!

Petar: A sad pak na posao, divojke.

Schifferka: Da, prosim, zapjevajte! A kad si ku budem znala, da werd' ich auch mitsingen.

Marica: Jako rado, gospa! Najprvo ćemo si onu, ka je bila nekad našega Ludvika. (zajači) "Otpravim se kosit"

Marica, Tilda, Gita, Pave i Ludvik: (jaču. Cila nek pomalo otvara usta, mnogo gleda na Schifferku i Ludvika, ki se večkrat nasmišu jedan na drugoga. Petar natače i ponudja goste. Jaču nove (Sučićeve) pjesme, kot: Kad je lozi kraj, . . . Plakala se j' mlada rožica, Otpasli su konji, Kad bude cvala djurdjica, Kad na mile moje dvōru hruška cvate, - ili druge. Jednoč zajači ova divojka, onda ona, ili Pave, ili Ludvik. Katkada i Schifferka jači s njimi. Kad odjaču 2-3-4 jačke zaigra za pozornicom (ili na njoj) harmonika ili "Plattenspieler". Onda tancaju dva-tri kusiće. Prije Ludvik prosi Schifferku na tanac, onda Pave. Plešu samo moderne plese. Divojke jedna s drugom. Raspoleženje međ gosti neka bude veselo).

Ludvik i Cila: (drugi tanac skupa plešu. Po tancu postanu zboka na pozornici, dok se drugi oko stola razgovaraju tiho.)

Ludvik: Se jako ljutiš na me, Cila?

Cila: (ozbiljno) Ne znam, kako ću ti na 'vo odgovorit. (naglo) Ča ti je ova ženska?

Ludvik: No gospodarica.

Cila: Nek gospodarica? Drugo ništ?

Ludvik: Duše mi, ne! Zač to pitaš?

Cila: Kad sam ča vidila. Vas večer te nekako preveć ljubezno gleda.

Ludvik: To si ti nek utvaraš. Mi smo dobri skupa, to je sve.

Cila: Zaistinu? Nek dobri skupa? Ne vjerujem ti!

Ludvik: Ću te zutra osvidočit. Po maši ću čekati na te. (Razajdu se).

Divojke: (Si još jednu zajaču).

Schifferka: (po zadnjoj jački) Hvalim vam, dragi prijatelji, na ovom krasnom večeru! Wirklich, es war wunderschön! . . . Osebužno hvalim našem hižnomu ocu. Ali sada mi dopustite, da idem spavat. No zutra ćemo se još vidit, bud? . . . Laku noć, svim skupa! (Mahne rukom na zbogom i projde nutar).

Gita: Onda i mi idemo, divičice! Mer je jur dost kasno.

Pave: (rugajući im se govori ili pjeva). "Ar jutro nam se j' rano stat! . . . Pak se okupat, tiglat, češljat, uru dugo pred zrcalom stat ter se isfiksati za mašu, je li?"

Tilda: Da! Ti ćeš znamda va svakidanji plundra i blatni bočkori dojt va crikvu, ti kicoš, ti? Koliko češljov imaš va svetačnom špenzaru? No idemo. Laku noć, tetac Piere? Laku noć, Ludvik. (Pavi) A i ti glej, da se nadrofnjiš!

Tilda, Gita, Cila: Laku noć! (Projdu, i Pave.)

Petar i Ludvik: (poberu stakalje, Petar je nosi nutar, ča mu u ruku stane.)

11. prizor

Ludvik, stariotac

Stariotac: (dojde van).

Ludvik: Ča vi još ne spite, stariotac?

Stariotac: (sjede za stol) Jur sam ležao pak sam poslušao vaše jačke. Lipo ste si jačili. Ali sad sam se zdignuo, ar se i ja kanim ku rič s tobom pominat, sinko. A zutra znamda opet ne ćeš inat lazno, da se ogledaš na staroga oca.

Ludvik: (sjede k njemu, srdačno) Kako bih mogao zaboravit na vas, kad ste mi stalno pred očima. Znaete, nač se najradje spominjam?

Stariotac: No?

Ludvik: A kad smo no hteli skupa pojt vrganje iskat va gušću. Pak ste ih vi imali namah punu torbu, a ja još nijednoga. Onda sam se počeo plakat, a vi ste me tolili: Mir daj, ki ne najde vrganja, ta će najt dukat, zlati dukat. Nek dugo i strpljeno mora iskat.

Stariotac: Da, a kad sam htio dojt iz gore, svakoput si mi svu torbu okukao, je li nij ostalo va njoj kus slanine ili kožiće od slanine. Ta ti je bila, pečena na ognju, najsladja.

Ludvik: Bome kožiću, tu sam najradje! - - A znate se još spomenut, kad ste mi jednoč gajbicu načinili? Pak ste rekli, da ćete mi donest va nju takovu pticu, kakove još nigdo nima. I donesli ste mi ju, jednu kanaricu. Žutu kot i žubance. Ljudi dragi, ta j' znala jačit! Sva dica su se stekla k nam da ju poslušaju.

Stariotac: Hm, a ti si pak jednoč zabio vraca zaprit na gajbici, pak je došla mačka i požerala kanaricu.

Ludvik: Da! I to je bila znanda najveća tuga mojega ditinstva. - A ča djela naš vinograd, stariotac?

Stariotac: Hm! Pun je grojza. Kot da su ga andjeli nakinčili. I jur se zaplavjuje. Za par tajedan ćemo trgat.

Ludvik: (naglo, veselo) Znate ča? Zutra po objedu ćemo se na auti vanodvest, mi dva!

Stariotac: Ne ja! Mene bome ne ćeš nutarspravit va to smrdilo. Da me zavezeš kamo va črišnju ter budem morao pres svetoga ulja umrit. A i za te nij auto, Ludvik!

Ludvik: Nego ča?

Stariotac: A konji! Konji, dabome! - Ej, sad imamo opet mlade, lipe! Ču je stvorilo kada! - - Ar zaman ti je sve, dičak! Tebe j' Bog za paora stvorio, i to moraš bit!

Ludvik: Gdo vam to veli, stariotac?

Stariotac: A moja sanja.

Ludvik: Vaša sanja?

Stariotac: Da! Posluhni der nek! - - Bilo je ljetos, kad smo uvažali pšenicu. I ja sam pomogao grabljat..... Kad su se pak tvoj otac i mat odvezli s jednim vozom, legao sam se pod križiće. I kot je bilo vruće, zaspao sam. I onda mi se je sanjalo, kako se je najjednoč nadignula bura, doruljali se črni oblaki . . . i namah je počela i tuča padat. Pak kakova tuča, ljudi kršćanski! . . . Naši konji su se prestrašili i dali va galop, - a tvoj otac i mat zgora na koli..... Otac je je zaman mirio i zastavljao, oni su nek dalje galopirali. Do jednoga velikoga jarka. I jur su se kanili nutarzrušit, - tvoja mat je zavrishnula iz svega guta - kad si najjednoč ti vanskočio iz jarka, . . zgrabio konje za žvale i zastavio je. . . To je bila moja sanja. Ja ne vjerujem čuda va nje. To su ženski posli. Ali ta sanja je bila od Boga. Nato bih i dušu dao. I ona mi veli, da ćeš se ti svejedno povratit i da ćeš spasit svoje roditelje i stan od buduće tuge i nevolje.

Ludvik: Kako Bog hoće, stariotac. Ja mu se ne ću suprotstaviti. Ali mar
ča koč počnem u žitku, bilo ovo, bilo ono, k svemu triba - mimo pa-
meti i poštenja - i novac! Vaš zlati dukat. - I k paoriji! Za te
zlate dukate služim sada, stariotac. I donle ću služiti, dokle budem
mislio: Sad ih imam dost za kakov početak.

Stariotac: Kod te tvoje bogatuške?

Ludvik: Da, kod nje.

Stariotac: E, da bi joj pukla ta debela krečka (mošnja), čim prije!

12. prizor

Bivši, Marta

Marta: (dojde) No, ča ćete vi dva ovde prenoćiti na dvoru?

Stariotac: Mer jur idemo. (digne se). Ali prije ću još pogledati po sta-
nu. (projde kroz vraca najzad).

Marta: Takovi su oni. I danas još. Ne moru se leć, ako nisu prije po-
gledali, je li je sve va urebi, na dvoru, va štali i odzad. Pravi
hižni gospodar! . . . Ah, Ludvik, kad bi i ti htio koč stupiti va
njev slijed! (Vrže mu ruku oko ramena i proseći ga gleda, dok pada)

Z a s t o r .